CHRISTINE STIX-HACKL
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA

Az ismertetés napja: 2005. szeptember 13. [1]

I — Bevezetés

1. A Bíróság elé határozathozatal céljából előterjesztett jelen jogvita az Európai Központi Bank (a továbbiakban: EKB) közvetett adók megfizetése alól a Németországi Szövetségi Köztársaságban – mint székhelyállamban – élvezett mentességének a terjedelmére vonatkozik. Lényegében a Bíróság hatáskörének a terjedelme vitás, valamint az, hogy a külön fel nem tüntetett forgalmi adót is vissza kell-e téríteni.

1 — Eredeti nyelv: német.

II — Jogi háttér

A — *A közösségi jog*

1. A Központi Bankok Európai Rendszere és az Európai Központi Bank alapokmánya

2. A Központi Bankok Európai Rendszere és az Európai Központi Bank EK-Szerződéshez csatolt alapokmányának (a továbbiakban: EKB-alapokmány) 35.4. cikke a következőket fogalmazza meg:

„A Bíróság hatáskörrel rendelkezik arra, hogy az EKB által vagy nevében kötött közjogi vagy magánjogi szerződésekben foglalt választottbírósági kikötés alapján határozatot hozzon."

2. Az Európai Közösségek kiváltságairól és mentességeiről szóló jegyzőkönyv

3. Az Európai Közösségek kiváltságairól és mentességeiről szóló 1965. április 8-i jegyzőkönyv [2] (a továbbiakban: kiváltságokról szóló jegyzőkönyv) 3. cikkének második bekezdése szerint:

„A tagállamok kormányai lehetőség szerint kötelesek megtenni a megfelelő intézkedéseket az ingó és ingatlan vagyontárgyak árában foglalt közvetett, illetve forgalmi adók összegének elengedése vagy visszatérítése érdekében mindazon esetekben, amikor a Közösségek hivatalos használatra jelentős összegű beszerzéseket hajtanak végre, amelyek ára ilyen jellegű adót tartalmaz. [...]"

3. A székhely-megállapodás

4. Preambuluma ötödik bekezdése szerint a Németországi Szövetségi Köztársaság kormánya és az Európai Központi Bank között az EKB székhelyéről szóló megállapodás [3] (a továbbiakban: székhely-megállapodás) az Európai Központi Bank Németországi Szövetségi Köztársaságban élvezett kiváltságainak és mentességeinek az Európai Közösségek kiváltságairól és mentességeiről szóló jegyzőkönyvvel összhangban történő megállapítására irányul.

5. A székhely-megállapodás 8. cikkének (1) bekezdése így rendelkezik:

„A jegyzőkönyv 3. cikkének második bekezdése alapján a Bundesamt für Finanzen (szövetségi pénzügyi hivatal) a forgalmiadó-bevételből kérelemre visszatéríti a vállalkozások által az EKB számára teljesített termékértékesítések és különböző szolgáltatások után a számlán külön feltüntetett forgalmi adót, ha az adott tevékenységet az EKB hivatalos használata indokolta. Ennek feltétele, hogy a tevékenységet terhelő forgalmi adó összege minden esetben meghaladja az 50 DEM összeget, és hogy az EKB ezt a vállalkozásnak kifizesse. [...]"

B — *A nemzeti jog*

6. A hatodik hozzáadottértékadó-irányelvet a német jogba a forgalmi adóról szóló törvény [4] (Umsatzsteuergesetz, a továbbiakban: UstG) ülteti át, amelynek a jelen jogvitában irányadó változata 1999. június 9-én kelt.

2 — HL 1967. L 152., 13. o.

3 — Az 1998. szeptember 18-i megállapodás, BGBl. 1998. II., 2745. o.

4 — BGBl. 1999. I., 1270. o.

7. Az UstG 4. §-a a hatodik hozzáadottértékadó-irányelv 13. cikke B. részének b) pontján alapul, és kimondja:

„Az 1. § (1) bekezdésének 1. pontja alá eső tevékenységek közül adómentes:

[...]

12. a) az ingatlanok bérbe- és haszonbérbe adása [...]"

8. Az UStG 9. §-ának (1) bekezdése azonban a következő lehetőséget biztosítja:

„A vállalkozó adókötelesnek minősíthet olyan tevékenységet, amely a 4. §-a 8. pontjának a)–g) alpontja, 9. pontjának a) alpontja, 12., 13. vagy 19. pontja alapján adómentes, amennyiben a tevékenységet egy másik vállalkozó részére, annak vállalkozása javára végzik."

9. Az UstG 15. §-a az előzetesen felszámított adó levonását akként szabályozza, hogy a vállalkozó levonhatja a vállalkozása részére más vállalkozó által értékesített termékeket és szolgáltatásokat terhelő, a számlákon külön feltüntetett adót. Az előzetesen felszámított adó levonásából azonban – többek között – ki van zárva a termékek értékesítését, behozatalát, valamint Közösségen belüli beszerzését és egyéb szolgáltatásokat terhelő olyan adó, amelyet a vállalkozó adómentes tevékenység végzéséhez használ fel.

III — Tényállás

10. Keresetében az EKB egyrészt konkrét visszatérítési kötelezettség kimondását kérte, másrészt annak megállapítását, hogy a székhely-megállapodás 8. cikkének (1) bekezdése a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikkének második bekezdésével összefüggésben akként értelmezendő, hogy ez a rendelkezés ezt a visszatérítést előírja.

11. Keresetével az EKB annak megállapítását kéri, hogy a Németországi Szövetségi Köztársaság – mint székhelyállam – köteles megtéríteni az EKB-nak – szerinte – a részére a hivatalos használat céljára szolgáló bérleti díjak és szolgáltatások után közvetetten felszámított forgalmi adó összegét. Az EKB különösen annak megállapítását kéri, hogy a Németországi Szövetségi Köztársaság a visszatérítésre részben a konkrétan számszerűsített, részben pedig csak az alapjukat tekintve meghatározott összegek vonatkozásában is köteles.

IV — Az elfogadhatóságról

A — *A felek érvei*

12. A *német kormány* mind a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv, mind a székhely-megállapodás alapján vitatja a kereset elfogadhatóságát.

13. Először is a székhely-megállapodás 21. cikkében foglalt választottbírósági kikötés kifejezetten és kizárólag csak „a jelen megállapodás" értelmezése vagy alkalmazása kapcsán felmerülő vitákra vonatkozik. Következésképpen úgy véli, hogy a Bíróság nem rendelkezik hatáskörrel a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv értelmezésére és alkalmazására, különösen 3. cikke második bekezdésének közvetlen alkalmazását illetően, és hogy a kereset e tekintetben elfogadhatatlan.

14. Másodszor, a választottbírósági kikötés, amely a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint megszorítóan értelmezendő, nem alkalmazható a székhely-megállapodás tekintetében sem, mivel jelen esetben nem merült fel vita „a székhely-megállapodás értelmezése vagy alkalmazása kapcsán". A német kormány és az EKB egyetértenek abban, hogy a székhely-megállapodás 8. cikkének (1) bekezdése önmagában tekintve csak a számlán külön feltüntetett forgalmi adó visszatérítésére vonatkozik, és így nem alkalmazható, mivel a jelen ügyben nem külön feltüntetett forgalmi adó visszatérítéséről van szó.

15. Az EKB álláspontja szerint a kereset az EKB alapokmánya 35.4. cikkével összefüggésben értelmezett választottbírósági kikötés alapján elfogadható.

16. Ami a székhely-megállapodás értelmezését illeti, egy szerződést mindenkor az alkalmazandó közösségi joggal való összefüggésében kell értelmezni. A székhely-megállapodás 8. cikkének (1) bekezdése kifejezetten hivatkozik a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikkének második bekezdésére, és a két szabály elválaszthatatlanul összefügg. A székhely-megállapodás rendelkezései ugyanis a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv előírásait konkretizálják, ezért mindig ezekkel összefüggésben kell azokat értelmezni és alkalmazni.

17. A székhely-megállapodás 8. cikkének (1) bekezdése vonatkozásában az EKB továbbá előadja, hogy mindenképpen a

választottbírósági kikötés hatálya alá tartozó vita merült fel közte és a Németországi Szövetségi Köztársaság között ennek a rendelkezésnek a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikkének második bekezdésével összefüggésben való értelmezése és alkalmazása kapcsán. Álláspontja szerint a Németországi Szövetségi Köztársaság megsérti ezeket a mentességre vonatkozó előírásokat, amikor megtagadja azon forgalmi adó visszatérítését az EKB részére, amelyet – az előzetesen felszámított adó levonására vonatkozó lehetőség hiánya miatt magasabb összegű – bérleti díjak és költségek tartalmaznak. A német kormány ezzel szemben azt állítja, hogy ilyen visszatérítési kötelezettség nem következik a székhely-megállapodás 8. cikkének (1) bekezdéséből, mivel ez tényszerűen feltételezi a forgalmi adó összegének a számlán történő külön feltüntetését.

B — *Álláspont*

18. Az EKB mindkét kereseti kérelmét mind a székhely-megállapodásra, mind a kiváltságokról szóló jegyzőkönyvre alapozza, így először meg kell vizsgálni, hogy a Bíróság mindkét szabályzat vonatkozásában hatáskörrel rendelkezik-e.

1. A Bíróság hatásköre a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikkének értelmezésére

a) Hatáskör az általános szabályok alapján

19. A kiváltságokról szóló jegyzőkönyv, amely a szóban forgó időpontban az Amszterdami Szerződés [5] 9. cikke által módosított változatban volt érvényes, az EK 311. cikk, illetve az EK 291. cikk [6] alapján az EK-Szerződés szerves részét képezi, így osztja annak jogi természetét.

20. E rendszertani megfontolás alapján a kiváltságokról szóló jegyzőkönyvre is alkalmazandók az EK-Szerződésnek a Bíróság hatáskörére vonatkozó általános rendelkezései (EK 220. cikk és az azt követő cikkek). Ezenkívül az Amszterdami Szerződés 11. cikke kifejezetten rögzíti, hogy „az Európai Közösséget létrehozó szerződésnek [...] az Európai Közösségek Bíróságának hatáskörére és az e hatáskör gyakorlására vonatkozó rendelkezéseit alkalmazni kell [...] a kiváltságokról és mentességekről szóló jegyzőkönyvre". Tárgyi szempontból tehát már ezen általános előírások alapján rendelkezik a Bíróság hatáskörrel, anélkül hogy a székhely-megállapodás választottbírósági kikötésére való hivatkozás szükségessé válna. Azonban a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv

5 — Az Európai Unióról szóló szerződés, az Európai Közösségeket létrehozó szerződések és egyes kapcsolódó okmányok módosításáról szóló Amszterdami Szerződés (HL 1997. C 340., 1. o.).

6 — Lásd Grabitz és Hilf-Schweitzer, *EU-Kommentar*, 291. cikk, 3. pontot, valamint Von der Groeben és Schwarze-Schmidt, *EG*, 291. cikk, 3. pontot.

alkalmazása és értelmezése kapcsán felmerülő vitákat csak akkor lehet a Bíróság előtt rendezni, ha a kereset elfogadható.[7] A hatáskörre itt általános jelleggel az EK 220. cikk és az azt követő cikkek előírásai vonatkoznak. Így az a döntő, hogy az EK-Szerződés biztosít-e olyan eljárást, amelyben az EKB visszatérítési igényét, valamint megállapítási igényét érvényesítheti.[8]

21. Az EK-Szerződés 220. cikke és az azt követő cikkek egyrészt közvetlen keresetekről rendelkeznek, mint a kötelezettségszegés megállapítása iránti eljárás (EK 226. cikk és EK 227. cikk), valamint a megsemmisítés iránti keresettel (EK 230. cikk) vagy az intézményi mulasztás megállapítása iránti keresettel (EK 232. cikk) összefüggő eljárás.

22. A két utóbbi közvetlen kereset már csak azért sem jöhet szóba, mivel mindkettő alkalmatlan a felperes jogvédelmi céljának elérésére. Különösen a semmisségi kereset esik ki, mivel a jelen kereset nem a székhely-megállapodás semmisségének megállapítására irányul. Egyébiránt pedig a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv mint elsődleges joganyag érvényességét a Bíróság amúgy sem vizsgálhatja.

23. Az EKB által feltételezett visszatérítési kötelezettség – amennyiben fennáll – a forgalmi adók kivetésére vonatkozó állítólagos tilalom következménye. Így az EKB a visszatérítési kötelezettség fennállásával egyidejűleg egy tagállam kötelezettségszegését is állítja a kereset alapját képező előírások vonatkozásában. Mivel a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv esetében az EK-Szerződés szerves részéről van szó, az EKB által állított, ezen jegyzőkönyv (a székhely-megállapodás 8. cikkével összefüggő) 3. cikke megsértésének érvényesítésére csak az EK 226. cikk és az EK 227. cikk szerinti kötelezettségszegés megállapítása iránti eljárás jöhet szóba. Ebben az eljárásban azonban az EK 226. cikk alapján csak a Bizottság rendelkezik keresetindítási joggal, az EK 227. cikk alapján pedig a tagállamok mindegyike. Ennek alapján az EK 7. cikkben megnevezett többi közösségi intézmény nem rendelkezik keresetindítási joggal, mint ahogy az EK 8. cikkben nevesített EKB sem.

24. Ezenkívül az EK 234. cikk alapján fennáll még az előzetes döntéshozatal iránti kérelem lehetősége. Mivel azonban a jelen ügy nem előzetes döntéshozatal iránti kérelemre vonatkozik, amelynek előterjesztésére az EKB egyébként sem lenne jogosult, a jelen eljárást így sem lehet minősíteni.

25. Az EK 238. cikk végül megalapozza a Bíróság hatáskörét a választottbírósági kikötés alapján történő határozathozatalra. Mindazonáltal az EK 238. cikk alapján indított keresetekre az EK 225. cikk (1) bekez-

7 — Von der Groeben és Schwarze-Schmidt, *EG*, 291. cikk, 5. pont.

8 — Lásd szintén Schmidt, „Le protocole sur les privilèges et immunités des Communautés européennes", *Cahiers de droit européen 1991.*, 67. és 68. o.

dése alapján a Nizzai Szerződés óta az Elsőfokú Bíróság rendelkezik hatáskörrel. A jelen jogvitára azonban ez a rendelkezés még nem alkalmazandó.

26. Mivel maga a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv nem tartalmaz választottbírósági kikötést, így az EK 238. cikk sem alapozza meg a Bíróság hatáskörét.

27. Ennek alapján az EK 220. cikk és az azt követő cikkek *numerus clausus*-ában nem áll rendelkezésre eljárás a jelen ügyhöz. Az EK-Szerződés ezen rendelkezéseiből az ellenkezőből való következtetés alapján inkább az állapítható meg, hogy nem biztosítanak hatáskört a Bíróság részére az EKB által a székhelyállam ellen a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv értelmezése tárgyában indított közvetlen kereset eldöntésére. [9]

28. Így a Bíróságnak a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikkének értelmezésére vonatkozó hatáskörét jobb híján a székhely-megállapodásban foglalt választottbírósági kikötés alapozhatja meg.

9 — Lásd még ezenkívül az egyedi tisztségviselő tagállam elleni közvetlen keresetének e tekintetben hasonló esetéről az Amszterdami Szerződés előtti helyzetben, tehát még a Fúziós Szerződés követelményei alapján, az 1/82. sz., D. kontra Luxemburg ügyben 1982. október 27-én hozott ítélet (EBHT 1982., 3709. o.) 8. pontját.

b) Hatáskör a választottbírósági kikötés alapján

29. A székhely-megállapodás 21. cikkében foglalt választottbírósági kikötés alapján „[a] [Németországi Szövetségi Köztársaság] kormány[a] és az EKB között a jelen megállapodás értelmezése vagy alkalmazása kapcsán felmerülő vitákat [...] bármely fél az Európai Közösségek Bírósága elé terjesztheti". Az ezen választottbírósági kikötésben történő megállapodásra vonatkozó felhatalmazás az EKB alapokmányának 35.4. cikkéből következik.

30. Kérdéses azonban, hogy ezt a választottbírósági kikötést tágan kell-e értelmezni abban az értelemben, hogy kiterjed-e a székhely-megállapodáson kívüli egyéb szabályokkal kapcsolatos vitákra is, amennyiben ezeknek – mint jelen ügyben a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikkének – a székhely-megállapodásból származó viták szempontjából jelentősége lehet.

31. A német kormány által hivatkozott ítélkezési gyakorlat szerint a választottbírósági kikötéseket megszorítóan kell értelmezni, mivel a Bíróság választottbírósági kikötésen alapuló hatásköre az általános szabálytól való eltérést jelent. A német kormány által hivatkozott 426/85. sz. ügyben azonban az volt a kérdés, hogy a viszontkereset alapjául szolgáló tényállásra kiterjed-e a szóban forgó választottbírósági kikötés. Ez a

kikötés megalapozta a Bíróság hatáskörét valamennyi, a szerződés végrehajtására vonatkozó vita tekintetében. Ehhez kapcsolódóan a Bíróság kifejtette, hogy a viszontkeresettel érvényesített követelésnek (legalább) „közvetlen összefüggésben kell állnia az ebből a szerződésből adódó kötelezettségekkel" [10].

32. A jelen ügyben azonban másról van szó, mivel nem az a kérdés, hogy egy bizonyos tényállás a választottbírósági kikötés hatálya alá tartozik-e, hanem az, hogy a Bíróság jogosult-e a székhely-megállapodásban foglalt választottbírósági kikötés alapján egy, a székhely-megállapodáson kívül eső közösségi jogi rendelkezés kötelező erejű értelmezésére. [11]

33. A hivatkozott 426/85. sz. ügyben fennálló helyzettel ellentétben, jelen esetben ezenfelül már maga a választottbírósági kikötés szövege korlátozza saját alkalmazási körét. A *„jelen* megállapodás értelmezése vagy alkalmazása kapcsán" [12] megfogalmazással a székhely-megállapodás 21. cikke maga határozza meg, hogy a Bíróság hatásköre a jelen megállapodáson kívüli szabályok értelmezése tekintetében nem jöhet szóba.

34. Egyebekben pedig egy választottbírósági kikötésnek csak azon szerződésszöveg vonatkozásában lehet általános hatáskört megalapozó hatása, amelyben található. Esetlegesen elképzelhető lenne az olyan szerződésekre vagy megállapodásokra történő kiterjesztése, amelyek esetében ugyanazok a szerződő felek, mint a választottbírósági kikötést tartalmazó székhely-megállapodásban. Ha azonban elfogadnánk a más felek között kötött szerződésekre – mint jelen ügyben esetleg a kiváltságokról szóló jegyzőkönyvre – történő még további kiterjesztését, ez ahhoz vezetne, hogy a szerződő felekre rákényszerítenénk egy olyan választottbírósági kikötést, és ezzel a Bíróság olyan hatáskörét, amelyre a felek szándéka – adott esetben tudatosan – nem terjedt ki.

35. A székhely-megállapodásban az EKB és a Németországi Szövetségi Köztársaság a szerződő felek, míg a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv szerződő felei a tagállamok. Már csak ezért sem alapozható meg a Bíróság – akár csak közvetett – hatásköre a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv értelmezésére vonatkozóan a székhely-megállapodás 21. cikke alapján.

36. Ennek azonban nem mond ellent, hogy – mint arra az EKB is rámutatott – a székhely-megállapodást a kiváltságokról szóló jegyzőkönyvvel „összefüggésben" kell értelmezni. [13] Azon rendelkezések tekintet-

10 — A 426/85. sz., Bizottság kontra Zoubek ügyben 1986. december 18-án hozott ítélet (EBHT 1986., 4057. o.) 11. pontja; valamint ugyanerre a helyzetre vonatkozóan (a viszontkereset elfogadhatósága) a C-114/94. sz., IDE kontra Bizottság ügyben 1997. február 20-án hozott ítélet (EBHT 1997., I-803. o.) 82. pontja.

11 — Nem is arról van szó, hogy a két közösségi bíróság közül melyik rendelkezik hatáskörrel, vagy arról, hogy a választottbírósági kikötés érvénytelen lenne, a C-294/02. sz., Bizottság kontra AMI Semiconductor Belgium és társai ügyben 2005. március 17-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-2175. o.) mintájára.

12 — Kiemelés tőlem.

13 — A C-69/97. sz., Bizottság kontra SNUA ügyben 1999. április 27-én hozott ítélet (EBHT 1999., I-2363. o.) 19. pontja.

bevétele azonban, amelyekkel az értelmezendő rendelkezés összefügg, nem azonos a Bíróság e rendelkezések (kötelező) értelmezésére vonatkozó hatáskörének megalapozásával, és különösen nem is előfeltételezi ezt.

39. Ennek alapján megállapítható, hogy a Bíróság a jelen eljárásban nem rendelkezik hatáskörrel a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikkének értelmezésére vonatkozóan. Ennek nem mond ellent az összefüggésben való figyelembevétel.

37. Az a tény, hogy a Bíróság kiváltságokról szóló jegyzőkönyv értelmezésére vonatkozó hatásköre pusztán tárgyi tekintetben már maga a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv és az EK–Szerződés alapján fennáll, ebből a szempontból nem számít. Ugyanis, mint bemutattuk, ez a hatáskör csak az EK-Szerződés által lehetővé tett eljárásfajtákra és az ezen eljárásokban keresetindításra jogosultakra korlátozva áll fenn. Így a hatáskörnek a jelen választottbírósági kikötés alapján történő megalapozása a kiváltságokról szóló jegyzőkönyvben foglalt jogvédelmi lehetőségek személyek tekintetében történő kiterjesztését jelentené.

2. A Bíróság hatásköre a székhely-megállapodás 8. cikkének értelmezésére

38. Az olyan választottbírósági kikötés, amely a Bíróság imént említettnél szélesebb hatáskörét mondaná ki, ezenkívül eltérést jelentene a bemutatott általános hatásköri szabályoktól, így az EK-Szerződés hatásköri szabályaitól is. A szerződéses rendelkezésektől való ilyen eltérésre azonban az EKB alapokmányának 35.4. cikkében foglalt felhatalmazás nem terjed ki.

40. A székhely-megállapodás 21. cikke megalapozza a Bíróság arra vonatkozó hatáskörét, hogy eldöntse „[a] [Németországi Szövetségi Köztársaság] kormány[a] és az EKB között a jelen megállapodás értelmezése vagy alkalmazása kapcsán felmerülő vitákat [...]". A jelen ügyben a felek között többek között az a kérdés vitás, hogy az EKB szóban forgó visszatérítési igényét kizárólag a székhely-megállapodás 8. cikkének alkalmazása alapján kell-e megítélni, vagy annak hivatkozása a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikkére utal-e, és így a jogvitát a jegyzőkönyvet is figyelembe véve kell-e eldönteni. Ez a vitás kérdés így közvetlenül a székhely-megállapodás 8. cikkének tartalmát érinti. Már pusztán ezért is a székhely-megállapodás 21. cikkének értelmében vett, a megállapodás értelmezése kapcsán felmerülő vitáról van szó a Németországi Szövetségi Köztársaság és az EKB között, így a megállapodás – a német kormány által képviselt állásponttal ellentétben – alkalmazandó, és megalapozza a Bíróság hatáskörét.

3. Következtetés

41. Így a kereset a Bíróság hatáskörének hiányában a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv alapján nem elfogadható. A székhely-megállapodás alapján azonban a kereset elfogadható.

43. Az EKB álláspontja szerint összeegyeztethetetlen a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikkének második bekezdésével összefüggésben értelmezett székhely-megállapodás 8. cikkének (1) bekezdésével, hogy őt közvetetten forgalmi adó terheli. Véleménye szerint a német kormány ez irányú joggyakorlatával, azaz a forgalmi adóra vonatkozó nemzeti szabályok alkalmazásával, megsérti ezeket a rendelkezéseket.

V — Az ügy érdeméről

A — *A felek érvei*

1. Az EKB érvei

42. Az *EKB* előadja, hogy bérbeadói részére olyan bérleti díjakat és ahhoz kapcsolódó költségeket kell fizetnie, amelyek tartalmazzák azt a forgalmi adót, amelyet a bérbeadók a beszállítóik számára a közvetített szolgáltatásokért fizettek. Így tehát azokat közvetett módon forgalmi adó terheli. Ez egyébként – mint azt a Bíróság ítélkezési gyakorlatában elismeri – a hatodik irányelv által meghatározott előzetesen felszámított adó levonás és adómentesség, valamint a német forgalmi adóra vonatkozó jog rendszerében gyökerezik.

44. A székhely-megállapodás 8. cikke (1) bekezdésének szövege alapján mindazonáltal kizárólag a „számlán külön feltüntetett" forgalmi adóra vonatkozik. A kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikkének második bekezdésével összefüggésben értelmezve azonban nem kizárólag a számlán külön feltüntetett forgalmi adó visszatérítéséről rendelkezik, hanem valamennyi forgalmi adó visszatérítéséről, amelyet az EKB által hivatalos használat céljából vásárolt termékekért és szolgáltatásokért fizetett árak tartalmaznak, és így azon forgalmi adó visszatérítéséről is, amely az EKB-t a bérbeadók általi forgalmiadó-áthárítás alapján közvetetten terheli. Ez a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikke második bekezdésének szövegéből következik, amely kifejezetten előírja, hogy a tagállamok „lehetőség szerint [...] mindazon esetekben" kötelesek visszatéríteni a forgalmi adót, és ezenkívül átfogó módon és jelleggel előírja az „ár[...] ban foglalt közvetett [...] adók összegének" visszatérítését.

45. Ezt az értelmezést alátámasztja a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikke második bekezdésének értelme és célja. A kiváltságokról szóló jegyzőkönyv célja általános értelemben az Európai Közösség intézményei – így többek között az EKB – függetlenségének erősítése a nemzeti hatóságokkal szemben. E cél hatékony elérése érdekében az előírásait funkcionális módon kell értelmezni. Ezek az előírások nemcsak az olyan nemzeti szabályozást tiltják, amely közvetlenül korlátozza a biztosított adómentességeket és kiváltságokat, hanem a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata alapján az olyan nemzeti szabályoknak is az útjában állnak, amelyek közvetetten vezetnek adóztatáshoz vagy a kiváltságok gyakorlásának korlátozásához. E rendelkezések értelme és célja ugyanis annak elkerülése, hogy valamely tagállam egy intézménynek a területén történő megtelepedéséből ezen intézmény (közvetlenül vagy közvetetten valamennyi tagállam által közösen biztosított) pénzügyi eszközeinek a rovására költségvetési előnyhöz jusson.

46. Ez a következtetés arra tekintettel is levonható, hogy a székhely-megállapodás a jogforrási hierarchiában a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv alatt helyezkedik el. A kiváltságokról szóló jegyzőkönyvön alapuló, a forgalmi adó tagállamok általi „lehetőség szerint [...] mindazon esetekben" történő visszatérítésére vonatkozó igényt nem korlátozhatja a székhely-megállapodás egy olyan rendelkezése, amely a forgalmiadó-visszatérítést a számlán történő külön feltüntetéstől teszi függővé. A visszatérítési igény sokkal inkább fennáll mindazon esetekben, amikor a forgalmi adóval történő gazdasági megterhelés igazolható és számszerűsíthető. E keretek között a tagállamot az EK 10. cikkből következő jóhiszemű együttműködés elve alapján együttműködési kötelezettség terheli, különösen egy olyan visszatérítési eljárás kidolgozása tekintetében, amely során kiküszöbölhetők lennének a fizetett adók kimutatásával kapcsolatos esetleges gyakorlati nehézségek.

2. A német kormány érvei

47. A német kormány álláspontja szerint minden visszatérítési igényt kizárólag a székhely-megállapodás 8. cikkének (1) bekezdése alapján kell megítélni. E rendelkezés szövege alapján csak a számlán külön feltüntetett forgalmi adót kell megtéríteni. Mivel nincsenek olyan, bérleti díjakról és költségekről az EKB felé kiállított számlák, amelyeken a forgalmi adót külön feltüntették volna, az EKB-nak nincs visszatérítési igénye.

48. A forgalmi adó külön történő feltüntetésére vonatkozó, az UStG 15. §-a (1) bekezdése első mondatának 1. pontjában szereplő követelmény a hatodik irányelv 18. cikke (1) bekezdésének a) pontjával és a 22. cikke (3) bekezdésével összefüggésben került megszövegezésre. Egy forgalmiadó-feltüntetést tartalmazó számla a közös hozzáadottértékadó-rendszerben fontos igazoló funkcióval bír azáltal, hogy elsősorban a szolgáltatást

igénybe vevő fél felé rögzíti a megállapodott ellenszolgáltatás mértékét. Az ilyen fajta dokumentálás ugyanakkor a pénzügyi igazgatás ellenőrzési feladatai keretében is fontos szerepet játszik.

49. Ezenkívül a székhely-megállapodás 8. cikkének (1) bekezdése szerinti visszatérítési eljárás összhangban van a hatodik irányelvvel, és az előzetesen felszámított adó bérbeadó általi levonásának kizárása nem az EKB részére történő bérbeadás sajátos jellemzője, mivel a magánszektorban működő bankok és biztosítótársaságok részére történő bérbeadásra is vonatkozik.

50. A bérbeadási szolgáltatások a hatodik irányelv 13. cikke B. részének b) pontja alapján, amelyet a német jogba az UStG 4. §-a 12. pontjának a) alpontja ültetett át, kifejezetten mentesek a forgalmi adó alól. A Németországi Szövetségi Köztársaság az UStG 9. §-ában biztosított választási jog bevezetésével élt a hatodik irányelv 13. cikkének C. része szerint a tagállamokat szabad mérlegelés alapján megillető, forgalmiadókötelezettség alkalmazására vonatkozó választási lehetőséggel. Bár az EKB vonatkozásában mindenfajta, adókötelezettséggel kapcsolatos választási lehetőség már csak azért is kizárt, mivel az EKB nem „vállalkozó" a vonatkozó jogszabályok értelmében, azonban ez a kizárás akkor is adott lenne, ha a „vállalkozó" ismérveit tulajdoníthatnák neki, mivel az EKB – éppúgy, mint a magánszektorban működő bankok és biztosítótársaságok – nem végez olyan tevékenységet, amely alapján megnyílna előtte az előzetesen felszámított adó levonására való jog.

51. A székhely-megállapodás 8. cikke (1) bekezdésének olyan értelmezése, amely a szövegén túlterjeszkedik, nem elfogadható. Az EKB érvelésével ellentétben, különösen a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikkének második bekezdése nem biztosít lehetőséget e rendelkezés kiterjesztő értelmezésére.

52. A kiváltságokról szóló jegyzőkönyv az EKB részére felhatalmazási alap, amely alapján a tagállamokkal önállóan köthet nemzetközi jogi szerződéseket. Az EKB a székhely-megállapodás tárgyalásakor, amelynek rendelkezései a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv általánosabb rendelkezéseit konkretizálták, élt ezzel a felhatalmazással. Következésképpen egyedül a székhely-megállapodás 8. cikkének (1) bekezdése foglalja a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv rendelkezéseit – a konkretizálásán keresztül – végleges és a felek számára kötelező formába. Ezenkívül a székhely-megállapodást mindkét fél szakértői részletesen megvitatták, akik tisztában voltak azzal, hogy az EKB részére történő bérbeadások forgalmiadó-mentesen fognak történni, és a forgalmi adó kötelezettségre vonatkozó választási lehetőség nem lesz alkalmazható, mivel az EKB nem minősül

vállalkozónak. Ezen egyértelmű szabályozás ellenére az EKB a tárgyalások során semmilyen időpontban nem igényelt külön elbánást a bérbeadás vonatkozásában.

53. A német kormány visszautasítja az EKB azon értelmezését, amely szerint a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikke második bekezdésének értelme és célja lehetővé teszi a székhely-megállapodás 8. cikke (1) bekezdésének kiterjesztő értelmezését. A kiváltságokról szóló jegyzőkönyvnek jelen esetben az a célja, hogy megőrizze és biztosítsa az EKB függetlenségét, hogy a székhelyállam ne kovácsolhasson jogosulatlan előnyt abból, hogy az EKB székhelye a területén található. E két cél egyike sem forog veszélyben. Különösen nem jut a Németországi Szövetségi Köztársaság költségvetési előnyhöz az EKB rovására azáltal, hogy a bérbeadás forgalmiadó-mentesen történik, mivel az EKB irodahelyiségeinek bérbeadása ugyanolyan feltételek mellett valósul meg, mint bármely másik, hagyományosan szóba jöhető bérlő, így például a magánszektorban működő bank vagy biztosítótársaság részére történő bérbeadás. Az előzetesen felszámított adó bérbeadó általi le nem vonhatóságából származó forgalmiadó-bevétel nem az EKB ennek megfelelő befizetése alapján folyik be a német államkincstárba, hanem a közvetített szolgáltatást nyújtó és a bérbeadó közti szolgáltatásnyújtási kapcsolat alapján. A közvetített szolgáltatást nyújtó a szolgáltatását terhelő forgalmi adót befizeti az államkincstár javára. Ez az adó véglegesen az államkincstárban marad, mivel a bérbeadó nem tudja az előzetesen felszámított adót levonni. Az államkincstár így az adóbevételre az EKB és a bérbeadó közti szolgáltatásnyújtási kapcsolattól függetlenül tesz szert.

54. Mindenesetre a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikkének második bekezdése közvetlenül nem alkalmazható, mivel nincs lehetőség azon közvetett adók pontos mértékének az ellenőrzésére, amelyet a bérbeadónak ténylegesen az EKB és nem más bérlők részére nyújtott mellékszolgáltatásokra tekintettel kellett viselnie, és ugyanígy lehetetlen azt igazolni, hogy valóban ezen adók EKB-ra való áthárításáról van szó, és nem egy általános bérletidíj-emelésről. Amennyiben az EKB a továbbiakban a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv közvetlen alkalmazása mellett foglal állást, akkor a Bíróság a székhely-megállapodás választottbírósági kikötése alapján nem rendelkezik hatáskörrel.

B — *Álláspont*

1. A székhely-megállapodás 8. cikkének (1) bekezdése és a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikkének második bekezdése közti viszony

55. A kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikkének második bekezdése előírja „lehető-

ség szerint [...] minden esetben" az ingó és ingatlan vagyontárgyak árában foglalt közvetett adók alóli mentesítést.

56. A székhely-megállapodás 8. cikkének (1) bekezdése a visszatérítés melletti döntéssel rögzíti az adómentesség formáját; a kérelem előírásával, a minimum összeg rögzítésével és a ténylegesen fizetett adók számlán történő külön feltüntetésével pedig további feltételeket határoz meg. A továbbiakban a székhely-megállapodás 8. cikkének (1) bekezdése a forgalmi adóra konkretizálja a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikkének második bekezdésében foglalt közvetett és forgalmi adókat. A székhely-megállapodás 8. cikke (1) bekezdésének alkalmazási köre így a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikkének második bekezdéséhez képest szűkebb. A kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikkének második bekezdéséhez való viszonyában a székhely-megállapodás 8. cikkének (1) bekezdése a speciálisabb rendelkezés, amely ez alapján elsődlegesen alkalmazandó.

57. A Bíróság korlátozott hatásköre alapján a jelen kereset megalapozottsága szempontjából egyedül az a döntő, hogy az EKB által érvényesített igény a székhely-megállapodás 8. cikkéből ered-e. E rendelkezés értelmezése tekintetében különösen vitás a felek között, hogy a székhely-megállapodás 8. cikke hivatkozásával a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikkének második bekezdésére utal-e, és ezáltal mintegy inkorporálja-e azt a székhely-megállapodásba.

58. A székhely-megállapodás preambulumának ötödik bekezdése szerint az a kiváltságok és mentességek „megállapítására" irányul. Már ez a szóhasználat is azt sugallja, hogy ez a megállapodás az EKB kiváltságai és mentességei területén végleges szabályozást nyújt, a kiváltságokról szóló jegyzőkönyvre történő visszautalás tehát ki van zárva.

59. Az EKB által fizetett forgalmi adó visszatérítése a székhely-megállapodás 8. cikkének (1) bekezdése alapján történik, „[a] jegyzőkönyv 3. cikkének második bekezdése alapján", azonban bizonyos további feltételek mellett. Ez a megfogalmazás is azt sugallja, hogy a székhely-megállapodás 8. cikkének (1) bekezdése a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv idézett rendelkezését kitölti, annak „alapján" szabályoz. Amennyiben a székhely-megállapodás ezt meghaladóan a kiváltságokról szóló jegyzőkönyvre való visszautalást kívánta volna lehetővé tenni, vagy azonos területre kiterjedő szabályozást kívánt volna létrehozni, úgy más megfogalmazások, mint esetleg a „sérelme nélkül" vagy a „megfelelően" is rendelkezésre álltak volna. Az „alapján" kifejezés választása azonban arra utal, hogy a székhely-megállapodással tudatosan konkretizálásra került sor, ennek során

a visszatérítés további feltételeit határozták meg, korlátozva ezzel a visszatérítés lehetőségét.

60. A székhely-megállapodás 8. cikkének (1) bekezdésében megszabott feltételek esetén egyaránt szó van a forgalmi adó vállalkozások általi, számlán való külön feltüntetéséről, „az EKB hivatalos használata" által indokolt termékértékesítések és szolgáltatások meghatározásáról, a fizetendő adóösszeg minimális mértékének meghatározásáról, valamint az adó EKB általi tényleges megfizetéséről a vállalkozások részére. Különösen a fizetendő adóösszeg minimális mértékének meghatározása (itt minden esetben 50 DEM), valamint a számlán való külön feltüntetés megkövetelése képez jelentős, a kiváltságokról szóló jegyzőkönyvben nem szereplő korlátozást. Az előző azonban, ellentétben a jelen ügyben vitatottakkal, nem vitás.

61. A kiváltságokról szóló jegyzőkönyv maga a 3. cikkének második bekezdésében pusztán a tagállamok azon kötelezettségét fogalmazza meg, hogy „lehetőség szerint" rendelkezzenek a közvetett adók visszatérítéséről. A „megfelelő" intézkedések megtételére való kötelezés ezen túlmenően jelentős mozgásteret hagy a tagállamok számára.

62. Ezzel ellentétben a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv a 3. cikkének első bekezdésében egy tovább nem pontosított mentesítést ír elő minden adó alól. Ez az előírás – csakúgy, mint a 3. cikk második bekezdése – pusztán keretet határoz meg, amelyet a székhely-megállapodás tölt ki. Keretrendelkezésként azonban ez a két előírás önmagában közvetlenül nem kerülhet alkalmazásra, így az adómentességet a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv önmagában nem biztosítja.

63. E tekintetben a jelen eljárásban vizsgálandó, a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikkének második bekezdésében foglalt rendelkezés jelentősen különbözik a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 1951. április 18-i szövege szerinti 11. cikkének b) pontjától, amely az EKB által hivatkozott 6/60. sz. ügyben [14] hozott döntés alapjául szolgált. E korábbi szabályozás még feltétlen és határozottan körülírt mentességről rendelkezett. Mivel azonban ennek tárgyát „a Közösség által fizetett jövedelmek és tiszteletdíjak után kivetett minden adó alóli mentesítés" képezte, teljesen más tényállást szabályoz, mint a jelen ügyben szóban forgó 3. cikk második bekezdése.

64. Ugyanez vonatkozik az EKB által hivatkozott, a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 13. cikkének második bekezdésére, amely ugyanilyen feltétlen módon mondja ki, hogy „[a] Közösségek tisztségviselői és egyéb alkalmazottai [...] [a] Közösségek által számukra kifizetett illetmények, bérek és járandóságok tekintetében nemzeti adókötelezett-

14 — A 6/60. sz. Humblet-ügyben 1960. december 16-án hozott ítélet (EBHT 1960., 1125. o.).

ség alóli mentességet élveznek". Az ehhez kapcsolódó ítélkezési gyakorlat,[15] amelyre az EKB hivatkozik, éppolyan kevéssé vonatkoztatható a jelen ügyre, mint a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 12. cikkének b) pontjához kapcsolódó ítélkezési gyakorlat[16]. A kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 12. cikke szintén önmagában és feltétlenül szabályozza – anélkül, hogy tagállam általi végrehajtást igényelne –, hogy „[a]z egyes tagállamok területén a Közösségek tisztségviselői és egyéb alkalmazottai [...] [kiváltságokat és] mentességeket" élveznek.

65. A hivatkozott 2/68. sz. ügy[17] is teljesen más szabályra vonatkozott, amely – a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikkének második bekezdésével ellentétben – közvetlenül nyújtott jogokat és biztosítékokat. Az ott alkalmazandó az Európai Atomenergia-közösség (a továbbiakban: EAK) kiváltságairól és mentességeiről szóló jegyzőkönyv 1. cikke úgy rendelkezett, hogy a nemzeti hatóságok jogosultak kényszerintézkedések foganatosítására vonatkozó felhatalmazás iránti kérelmet benyújtani. Ehhez nem volt szükség további végrehajtási aktusra a tagállam részéről. Ezt az EAK kiváltságairól szóló jegyzőkönyv által közvetlenül biztosított jogot nem lehetett egy megállapodással megszüntetni.

66. Az idézett ítélkezési gyakorlat, amely szerint egy székhely-megállapodás ezeket a (már biztosított) jogokat és biztosítékokat nem korlátozhatja,[18] csak olyan esetekben alkalmazható, amikor a kiváltságokról szóló jegyzőkönyv közvetlenül nyújt jogokat és biztosítékokat.

67. A kiváltságokról szóló jegyzőkönyv 3. cikke második bekezdésének a székhely-megállapodás 8. cikkének (1) bekezdésével végrehajtott konkretizálása következésképpen a forgalmi adó visszatérítésének lehetőségét átfogóan és véglegesen szabályozza, így ezt az igényt nem alapozhatja meg a kiváltságokról szóló jegyzőkönyvre való visszautalás.

2. Visszatérítési igény a székhely-megállapodás 8. cikkének (1) bekezdése alapján

68. A székhely-megállapodás 8. cikkének (1) bekezdése – ennyiben egyértelműen és vitathatatlanul – kimondja, hogy a forgalmi adó visszatérítésére csak akkor kerülhet sor, ha azt a számlán külön feltüntették. Az a tény, hogy a kérdéses bérleti díjak és szolgáltatások esetén ez nem állt fenn, a

15 — A 260/86. sz., Bizottság kontra Belgium ügyben 1988. február 24-én hozott ítélet (EBHT 1988., 955. o.), valamint a 333/88. sz. Tither-ügyben 1990. március 22-én hozott ítélet (EBHT 1990., I-1133. o.), a C-263/91. sz. Kristoffersen-ügyben 1993. május 25-én hozott ítélet (EBHT 1993., I-2755. o.) és a C-229/98. sz., Vander Zwalmen és Massart kontra Belgium ügyben 1999. október 14-én hozott ítélet (EBHT 1999, I-7113. o.).

16 — A 85/85. sz., Bizottság kontra Belgium ügyben 1986. március 18-án hozott ítélet (EBHT 1986., 1149. o.).

17 — A 2/68. sz., Ufficio imposta di consumo Ispra kontra Bizottság ügyben 1968. december 17-én hozott végzés (EBHT 1968., 636. o.).

18 — Ua.

felek között nem vitás. Következésképpen a székhely-megállapodás 8. cikkének (1) bekezdése alapján nem áll fenn visszatérítési igény az EKB álláspontja szerint közvetett módon megfizetett forgalmi adó vonatkozásában.

69. Amennyiben a visszatérítést lehetővé kívánták volna tenni, úgy a felek ezt a székhely-megállapodásban szabályozhatták volna, annál is inkább, mivel az úgynevezett „közvetett közvetett adók" [19] problémája nem új jelenség. Mivel azonban a felek az ez irányú szabályozástól nemcsak, hogy tartózkodtak, de a visszatérítést ilyen esetekben a székhely-megállapodás 8. cikke (1) bekezdésének megfogalmazásával végeredményben ki is zárták, így a visszatérítés nem jön szóba.

70. A székhely-megállapodás szerződő felei ilyen szabályozás megalkotására is rendelkeztek felhatalmazással. Különösen a hatodik hozzáadottértékadó-irányelv rendelkezései nem állhatnak ezzel ellentétben.

71. A Tanács által az EK 300. cikk alapján a Közösség nevében kötött megállapodások a közösségi jog szempontjából az EK 234. cikk (1) bekezdésének b) pontja értelmében vett, közösségi intézmény jogi aktusának és így a közösségi jogrend szerves részének minősülnek. [20] Ezek az elsődleges és a másodlagos jog között foglalnak helyet (lásd az EK 300. cikk (6) és (7) bekezdését).

72. Még ha az EKB által kötött megállapodások nem is minősülnek az EK 300. cikk szerinti megállapodásnak, mégis közösségi megállapodásról van szó. Ezen körülmény és különös jogi aktusnak minősülő sajátos helyzetük amellett szól, hogy bizonyos tekintetben kezeljük ezeket úgy, mint az EK 300. cikk szerinti közösségi megállapodásokat. Így a közösségi megállapodásokra irányadó szabályoknak megfelelően ezeknek ugyanolyan rangot lehetne adni, mint a közösségi megállapodásoknak. A székhely-megállapodást így – mint valamely tagállam és az EKB között létrejött, az elsődleges és a másodlagos jog közötti rangon lévő megállapodást – nem kellene a hatodik hozzáadottértékadó-irányelv követelményeihez mérni. Arra a kérdésre, hogy a hatodik hozzáadottértékadó-irányelv a jelenlegihez hasonló esetekben megköveteli-e a nemzeti adójogtól az előzetesen felszámított adó levonásának lehetőségét, a jelen – a székhely-megállapodás 8. cikkének (1) bekezdésére alapított – visszatérítési igény keretein belül nem szükséges kitérni.

19 — Lásd e tekintetben Muller, S., „International organizations and their officials: to tax or not to tax?" *LJIL 1993.* 61. o.

20 — A 181/73. sz., Haegeman-ügyben 1974. április 30-án hozott ítélet (EBHT 1974., 449. o.) 2–6. pontja.

73. Ez persze nem zárja ki, hogy a megfelelő jogkérdések a hatodik hozzáadottértékadó-irányelv értelmezésére irányuló, az EK 234. cikk szerinti előzetes döntéshozatali eljárás tárgyát képezzék. Azt a kérdést pedig, hogy a német jog a közösségi jogi előírásokba, különösen a hatodik hozzáadottértékadó-irányelv rendelkezéseibe ütközik-e, az EK 226. cikk szerinti, tagállami kötelezettségszegés megállapítására irányuló eljárásban lehetne vizsgálni.

74. A fenti megfontolásokból következik, hogy a keresetet – mint megalapozatlant – el kell utasítani.

VI — Költségek

75. Az eljárási szabályzat 69. cikkének 2. §-a alapján a Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. Az EKB-t, mivel pervesztes lett, a Németországi Szövetségi Köztársaság kérelmének megfelelően kötelezni kell az eljárás költségeinek viselésére.

VII — Végkövetkeztetések

76. Mindezek alapján azt indítványozom a Bíróságnak, hogy a következők szerint határozzon:

„1. utasítsa el a keresetet;

2. az Európai Központi Bankot kötelezze a költségek viselésére."